

# OD REDAKCJI

W X tomie *Słownika pojęć filmowych* pod hasłem „adaptacje” zawarta jest informacja, że Harris Ross w swojej bibliografii wydanej w 1989 r. umieścił 2500 tytułów publikacji na ten właśnie temat. W ciągu ostatnich kilkunastu lat ich liczba znacznie wzrosła. Sprzyja temu intensywny rozwój produkcji filmowej, któremu towarzyszy wiecznie niezaspokojony głód opowieści i fabuł, a ich najżywotniejszym źródłem jest ciągle literatura. Z drugiej strony zainteresowanie tą problematyką ma związek z globalnym spojrzeniem na kulturę współczesną jako na konglomerat tekstów oddziałujących na siebie wielokierunkowo i wielopoziomowo. Literatura i film są w tym ujęciu elementami rozległego pejzażu o strukturze płynnej i migotliwej. Mottem niniejszego tomu mogłoby być stwierdzenie Alicji Helman, że *adaptacja jest zatem w dziedzinie kinematografii techniką kompozycyjną nie znającą ograniczeń i sięgającą we wszystkie możliwe regiony. Dzięki adaptacji filmy osiągają wysoki stopień intertekstualności i złożoności kulturowej, a intensyfikacja tych zjawisk jawi się współcześnie jako rodzaj świadomie realizowanego programu, w którym istota tego medium znajduje swoje spełnienie.*

Teksty zawarte w tym tomie „Kwartalnika” w pełni odzwierciedlają tę złożoność i różnorodność. Większość z nich odznacza się wyraźną świadomością metodologiczną, a także mocnym zakorzenieniem w teorii i historii, zarówno filmu, jak i literatury. Z reguły więc wystrzegają się pokusy łatwych i subiektywnych ocen wierności pierwowzorowi. Owa problematyczna kategoria wierności została zakwestionowana od podstaw przez Briana McFarlane’a w ważnej i inspirującej książce *Novel to Film. An Introduction to the Theory of Adaptation*, której rozdział wstępny drukujemy na początku. Świadectwem tego, jak rozmaite efekty mogą przynieść adaptacje tego samego tekstu, jest artykuł Jarosława Twardosza o kilku wersjach książki *Listonosz zawsze dzwoni dwa razy*. Interesujące wydają się rozważania na temat klasycznych adaptacji klasycznych dzieł przefiltrowane przez świadomość współczesnego widza (jak teksty Alicji Helman o Buñuelowskiej adaptacji *Wichrowych wzgórz*, Bronisławy Stolarskiej o *Łagodnej Bressona* i Joanny Wojnickiej o *Zmystach Viscontiego*), czy na temat klasyki przefiltrowanej przez świadomość współczesnego artysty (Łucji Demby o *Obłowie* według Michałkowa, *Lolicie* według Lyne’a i Izabeli Filipiak czy o współczesnej fascynacji powieściami Henry’ego Jamesa Małgorzaty Radkiewicz). O artystycznych skutkach transponowania na medium filmowe nieprzekładalnej prozy Jamesa Joyce’a piszą Suzanne Buchan i Krzysztof Loska. Na uwagę zasługuje też nieprzemijające zainteresowanie Szekspirem, które owocuje niemal corocznie kilkoma nowymi ekranizacjami jego dramatów. Przełożenie na język filmu rzeczywistości teatralnej nastęrcza nieco innych problemów niż w przypadku prozy i temu poświęcony jest osobny blok tematyczny. Kolejny blok to teksty poświęcone polskim adaptacjom filmowym *Pożegnań*, *Rękopisu znalezione w Saragossie*, *Żywota Mateusza* i *Doliny Issy*. Z perspektywy antropologicznej analizowany jest motyw podróży i granicy w wersji literackiej i filmowej (teksty Bożeny Kudryckiej i Sławomira Sikory). O ukrytych koneksjach literatury i filmu, których rozwikłanie nadaje dziełu filmowemu nowy, bogatszy wymiar, pisze Elżbieta Wiącek. Twórca filmów animowanych Piotr Dumala przedstawia niezrealizowaną wizję biografii Kafki utrwaloną w migawkowych szkicach.

T. R.